

Detta är en av mycket få bilder som finns på Skogs-Sara. Det är okänt när bilden är tagen. Bild: Föreningen Krafttagets arkiv

Denna bild på Skogs-Sara är tagen på Rumskulhults ålderdomshem, troligen 1923. Sara sitter på en stol, till synes försjunken i sin egen värld...

Än idag ligger det rostiga kärl kvar på den plats där Skogs-Sara hade sin koja!

Det är ett under att Skogs-Saras kläder fanns kvar på ålderdomshemmet då detta lades ner 1972.

Rokulla pensionat, tidigare Rumskulhults ålderdomshem. Artikelförfattaren står här nedanför det fönster, på andra våningen, som Skogs-Sara hoppade ut ifrån sedan fattigvården åter hittat och låst in henne.

I Österskogens mer otillgängliga delar hade Skogs-Sara sin koja för mellan 100 och 150 år sedan. Artikelförfattaren har tagit plats vid stenen.

Skogs-Saras gripande öde

Var det kärlek som drev Sara Margareta Netz till skogs?

BOXHOLM (LT)

Hon var skriven i Rums-kulla socken hela sitt liv, men flera gånger tog hon sig de sju milen till Boxholm för att bo i en koja i skogen. Gång efter annan kom myndigheterna och hämtade hem den arma kvinnan och tog henne tillbaka till Rums-kulla. Hon kallades Skogs-Sara, och hon vistades i Ekeby socken tidvis från mitten av 1800-talet till några år in på 1900-talet.

"Skogs-Sara var något av en myt, ett väsen som satte fantasin i rörelse. Hon höll till djupt inne i Österskogen, i en koja hon själv byggt av granris. Inga vägar ledde dit, täta busksnår. Ogallrad småskog och stora klippblock omgav kojans åt alla håll. Där levde Skogs-Sara, och som få människor sett men alla kände till och hört talas om. Hon var folkskydd och lärtskrämd, en stackars vilsen människospillra som dragit sig in i storskogens avskildhet, bort från all mänsklig gemenskap".

Så skriver Margareta Lindström om Skogs-Sara i sin självbiografiska bok Jag var en herrgårdsflicka.

Skogs-Sara hette egentligen Sara Margareta Netz, och hon är kanske ett av de mest spännande levnadsöden som fun-

nits i Boxholmstrakten, men samtidigt det mest gripande, udda och tragiska. Sara var dotter till soldaten Adolf Fredrik Netz och hans hustru Sara Samuelsdotter i soldattorpet Bäckhult på Näs ägor i Rums-kulla socken i Småland. Hon föddes den 18 november 1842 och när hon var omkring 20 år lär hon ha drabbats av hjärnfeber och som gjorde att hon blev nästan dövd och som även drabbade hennes psyke. Hon ska även ha förlorat synen på ena ögat. Sara uppfattade endast dova ljud, som till exempel kyrkklockor, och hon kunde knappt prata, så hon gjorde sig förstådd med tecken.

Sara höll först till i trakten av Vivåsen, senare i Österskogen norr om Boxholm. Hon blev under årens lopp flera gånger med tvång återförd av fattigvården till hemsocknen. Hon återvände emellertid alltid till Ekeby, och dessa rymlingar finns omnämnda i flera tidningsnotiser. Varför Skogs-Sara ville lämna Rums-kulla för att bo i en koja i skogen sju mil bort, är det ingen som egentligen vet. En teori är att hon förläskat sig i någon skogsarbetare från Boxholms-trakten, och att förklaringen kan finnas i detta.

Hon levde på att sälja kvasstar och fick i utbyte lite mat. Blev kolden alltför svår under vintern så kunde hon bege sig till torpet Simmarp där hon kunde värma sig och ligga i

ladugården. Riktigt kyliga dagar kunde hon bära sju kjuorlar samtidigt, den längsta underst.

I en notis från Östgötaposten 1898 skriver skribenten: "I helt unga år blef hon af någon sjukdom rubbad till förståndet, så att hon alltid klädde sig med blommor från topp till tå". Skribenten skriver på ett annat ställe: "Ibland får den vainsinniga besök af folket från Boxholm. Då kryper hon fram och ställer sig framför hyddan och stirrar med ögonen mot marken. Sällan besvaras till henne ställda frågor, och då det sker alltid uppåt väggarna galet."

Idag kan man fundera på vad skribenten egentligen kände till om den stackars kvinnan...

Margareta Lindström berättar om en händelse i sin bok, och då Sara levte som skogs-människa i många år. Hemsocknen kom till Boxholm för att hämta hem Skogs-Sara. De hittade hennes koja, överraskade och fångade in henne. Hon spjånade emot, men de fick med henne till Rums-kulla och placerade henne på fattighuset.

Att stuvats in bland gubbar och gummar var ju rena katastrofen för Skogs-Sara. Hon, en vildmarksmänniska som levte ett fritt liv i skogen, hur skulle hon kunna anpassa sig och trivas, skriver Margareta Lindström.

Sara rymde, och kom åter till den älskade kojans, men friheten blev inte långvarig. Snart var hon tillbaka i Rums-kulla och för säkerhets skull lätstes hon nu in på fattighusets övervåning. Men hon lurade fattigvården igen! På natten hoppade hon ut genom fönstret, bröt benet, men släpade sig likväl de sju milen till kojans! Men nu hade strapatserna och det brutna benet knäckt henne. Utan att göra motstånd blev hon återförd till sitt fängelse, och efter en tid befriade döden henne. Allt enligt Margareta Lindström och boken Jag var en herrgårdsflicka.

Sara Margareta Netz dog på Rumskulhults ålderdomshem den 6 januari 1929. Det finns en bild från ålderdomshemmet, troligen taget 1923. På den bilden sitter Sara på en stol, försjunken till synes i sin egen värld, medan andra tittar in i kameran.

Platsen i Österskogen där Skogs-Saras koja funnits ligger svårillgängligt till i den steniga skogen, och ungefär mitt emellan Boxholms säteri och Linneberg. Under det stora stenblocket finns det än idag diverse rostiga kärl efter Skogs-Sara, och de måste ju vara mer än hundra år gamla! På bruksmuseet finns en trebent kaffekanna bevarad och som kommer från kojans.

Skogs-Sara fick den oäkta sonen Frans Enoch år 1883.

Han blev troligen placerad hos fosterföräldrar i Rums-kulla, och senare i livet hamnade han på Gotland. Frans Enoch fick också barn, och det finns idag levande ättlingar efter Skogs-Sara.

År 1972 lades Rumskulhults ålderdomshem ned. Där fanns Skogs-Saras slitna plagg kvar och någon klok själ såg till att plaggen lades i en kartong och lämnades till hembygdsföreningen. Där stod kartongen i 32 år utan att någon tänkte på att den innehöll Skogs-Saras kläder! År 2004, och mest av en slump, upptäcktes kartongen med Saras kläder. Gunilla Kindberg är en av hembygdsvännerna i Boxholm som fick reda på detta, och hon har intresserat sig mycket för Skogs-Sara och även forskat om henne. Så kom det sig att ett gäng från Boxholm besökte Rums-kulla för drygt elva år sedan, detta för att få fotografera och känna på de gamla slitna och lappade kläderna, sammanfogade lapp för lapp!

Minnet efter Skogs-Sara lever kvar än idag i Boxholms-trakten, även om hon nog för de flesta är helt obekant. Kulturarv Östergötland och Föreningen Krafttaget vårdar hennes minne, men det känns som att hela historien egentligen är som ett manus för en tv-film...

Text och bild: KLAS JOHANSSON

Det händer

Evenemangstips i Boxholms kommun

Handarbetscafé

Välkommen på handarbetscafé på biblioteket vare lördag fram till den 30 april 2016. Har du kört fast i din stickning eller virkning kanske du kan få hjälp. Fika till självkostnadspris. Tid: 01-16, kl 10-13. Plats: Boxholms bibliotek.

Söndagstur 17 januari

En eld brinner på en vacker plats i skogen kring Boxholm dit allmänheten välkomnas för att lyssna på en berättare, det vill säga en person som pratar kring ett fritt valt ämne. Berättare: Jörgen Auer. Tid: 01-17, eldens tänds omkring kl 10. Berättaren får ordet kl 10.45.

Plats: Elden brinner vid södra änden av fotbollsplanen (ej Ingemarsvallen) i Strålnäs. Vägvisning utefter infarten mot Strålnäs från Boxholms-hållet, vid färd gamla landsvägen.

Söndagstur 24 januari

Berättare: Anders Schander. Plats: Elden brinner vid gravfält som ligger i Lagnebrunnahagen, och norr om vägen mot Lagnebrunna. Vägvisning utefter riksväg 32 söder om Boxholm, avtagsväg Lagnebrunna.

Söndagstur 31 januari

Berättare: Inger Rosenberg. Plats: Elden brinner vid torpruinen efter Källstugan och som låg intill vägen mellan Börshult och Brokulla. Vägvisning utefter riksväg 32 mellan Boxholm och Sommen, avtagsväg Fiskevik.

Ostillverkning

Vi tillverkar tre olika sorters ost. En hårdost, en färskost och en grillost. Lunch och fika ingår. En heldagsaktivitet med lunch och fika 600 kr per pers. Anmälan på tel 076-876 69 54. Tid: 01-16, kl 10-17. Plats: Pensionat Hogården.

Torsdagsvandring

Välkommen till vandring med Boxholmskorpen! Vi går ca 3 timmar ute i naturen med rast halvvägs för att avnjuta medhavd matsäck. Vi startar varje torsdag kl 09.00 vid Folkets hus. Tid: Torsdagar kl 9. Plats: Folkets hus.

Förtälsens minnesdag i Boxholm

Om inte nu så när? Sverige och flyktiga under andra världskriget – och idag. Fri entré. Välkommen! Tid: 01-27, kl 17-18.30. Plats: Boxholms bibliotek.

Tips! Du vet väl om att du kan lägga in evenemang helt gratis på www.visit-ostergotland.se/sv/pagang/ evenemang under respektive ort i Östergötland.